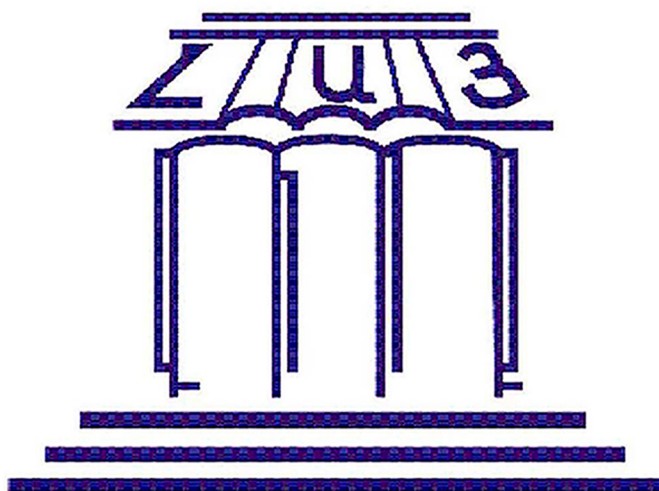

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891-710
V-22

ՄՈԾԱԿԻ ՅԵՎ ԱՐՋԻ ՄԱՍԻՆ

Խ. Ս. Հ. Մ. ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹԵՈՒՆ
ՄՈՍԿՎԱ

1926

Д. МАМИН-СИБИРЯК.
 СКАЗКА ПРО КОМАРА И МИШКУ
 На армянск. яз.

Центральное Издательство Народов Союза С. С. Р.
 Москва, Никольская, 10.

№ 5. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴՊՐՈՅԻ ԳՐԱԾԱՐԲ № 5

891.71-93

Մ-99

Այ

Դ. ՄԱՄԻՆ-ՍԻԲԻՐՅԱԿ

Մ Ո Ծ Ա Կ Ի

ՅԵՎ,

Ա Ր Զ Ի

Մ Ա Ս Ի Ն

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԵՔԻՍԹ

Թարգմանություն ԱՄԵՌԻ

1001
 1212
 2721

ՍԽԶՄ ԺՈՂՈՎՈՐԴՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
 ՄՈՍԿՎԱ

1926

Կիշեները տրամադրել է Գ. Ֆ. ՄԻՐԻՄԱՆՈՎԻ հրատարակչությունը.

ՄՈԾԱԿԻ ՅԵՎ ԱՐՋԻ ՄԱՍԻՆ

I.

Այս դեպքը պատահեց հենց կեսօրին, յերբ շոգից բոլոր մոծակները թագ եյին կացել ճահիճը: Յերկար քթանի Մոծակ Մոծակյանը ծվարել եր մի լայն տերևի տակ ու քնել, յերբ հանկարծ աղաղակ լսվեց.

— Վա՛յ, հասե՛ք... Վա՛յ, ոգնեցե՛ք...

Մոծակ Մոծակյանը դուրս թռավ տերևի տակից ու ձայն տվեց.

— Ի՞նչ է պատահել... Ի՞նչ եք բզմում:

Իսկ մոծակները թռչկոտում եյին, բզզում, ազազում, — վոչինչ չե՛ր կարելի հասկանալ:

— Վայ, հասե՛ք... Մի արջ մտավ մեր ճահիճը ու փռվեց քնեց: Խոտի վրա հենց պառկեց թե չե՛ տակով արավ հինգ հարյուր մոծակ, հենց վոր շունչ քաշեց՝ կուլ տվեց մի հարյուրը: Վայ, ես ի՛նչ փորձանք ե, ախպե՛ր: Մենք հազիվ մեր պոչերը պրծացրինք, թե չե՛ բոլորիս կշարդոտեր:

Յերկար քթանի Մոծակ Մոծակյանը շատ չարացավ թե՛ արջի վրա, թե՛ հիմար մոծակների, վորոնք ծվվում էին իզուր:

— Ե՛յ, հերիք ե ծվվաք,—բղավեց նա,
—այ, հիմա յես կգամ և իսկույն դուրս կա-

նեմ արջին... Իսկ դուք իզուր տեղը մի-

այն բղավել գիտեք...
Մոծակ Մոծակյանը չարացած՝ թռավ: Ճիշտ վոր ճահճում պառկել եր մի արջ: Մտել եր խոտերի հենց խիտ տեղը, ուր պապե-նական ապրում էին մոծակները: Նա փռվել եր ու փնջում. միայն խումփոցի սուր ձայնն եր գալիս, ասես մեկը շվվացնելիս լի-նեք: «Ա՛յ քեզ անխիղճ արարած... Մտել ե ուրիշի տունը, ուրիշ տեղը զավթել, եսքան մոծակ փչացրել ու անուշ քուն մտել»...

— Ե՛յ, քեռի, եդ ո՛ւր ես մտել,—բղավեց Մոծակ Մոծակյանը անտառովը մեկ, ու հնպես բարձր, վոր մինչև անգամ ինքն ել վախեցավ:

Բրդոտ Գոթոթը մի աչքը բացեց—վոչ վոքի չտեսավ, մեկե՛ն ել բացեց, հազիվ նկատեց, վոր մի մոծակ թռչկոտում ե հենց իր քթի վերևը:

— Ի՞նչ ես ուզում, բարեկամ,—փնթփնթաց Գոթոթը ու ինքն ել սկսեց չարանալ: —Թ՛յո՛ւ, հենց նոր եյի աչքս փակել... Վոթեղից դուրս պրծավ ես անպիտանը...սրա ծվծվոցը զահլաս տարավ...

— Ե՛յ, քեռի, քեզ հետ եմ. քեզ ասում եմ՝ քո կամքովը վեր կաց գնա:

Գոթոթը ջուխտ աչքով մտիկ տվեց ես հանդուգն մոծակին, փնջաց ու խիստ չարացավ:

— Ի՞նչ ես ուզում, անպիտան,—գոռաց նա:

— Հեռացի՛ր, ես մեր տեղն ե, թե չե՛ յես հանաք չեմ սի-րում... Յես քեզ կուտեմ, եդ քո քուրքն ել հետը:

Արջի ծիծաղը յեկավ: Նա շուռ յեկավ մյուս կողքի վրա, դուռնը խրեց թաթերի մեջ ու նորից սկսեց խումփացնել:

II

Մոծակ Մոծակյանը թռավ գնաց իր ընկեր մոծակների մոտ ու սկսեց ճահճովը մեկ պարծենալ.

—Ա՛յ, լավ վախեցրի բրդոտ Գոթոթին... Ուրիշ անգամ ել չի գա...

Նրա շուրջը խռնվեցին մոծակները ու հարցնում էին.

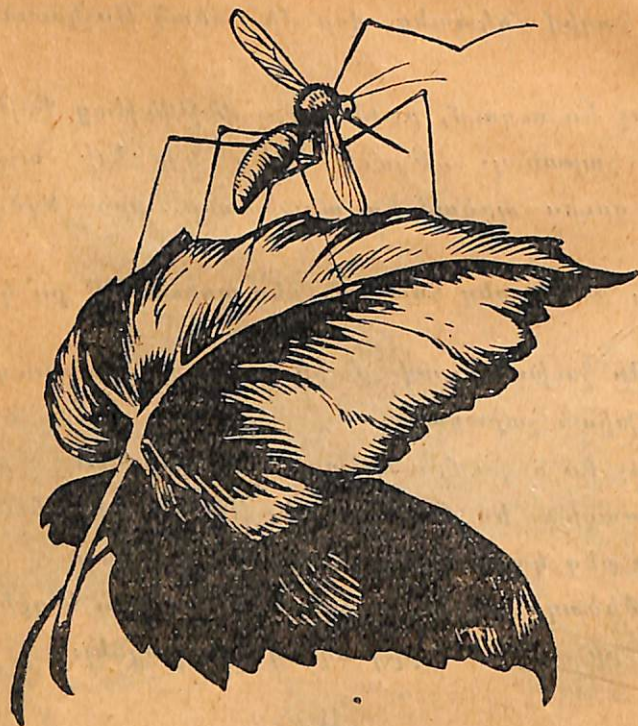
— Բա հիմա ու՞ր ե արջը:

— Գնացի՛ գտա այդ անիրավին: Սաստիկ վախեցավ՝ յերբ յես նրան ասացի, վոր կուտեմ՝ յեթե չգնա: Հո գիտե՞ք՝ հանաք չեմ սիրում, եղպես ել երեն ասացի՝ կուտե՛մ: Վախենում եմ թե նա ասից հոգին տված լինի՝ մինչև իմ այստեղ հասնելը... Դե ի՞նչ անեմ, ինքն ե մեղավորը:

Մոծակները տգողում էին, բզզում ու յերկար վիճում, թե ի՞նչ անեն այդ տգետ գազանի հետ: Ճահճում դեռ այդպես աղմուկ

չեր բարձրացել: Տղզացին, տղտղացին ու վորոշեցին արջին դուրս
անել ճահճից:

— Թող գնա իր տունը, անտառում քնի. իսկ ճահիճը մերն է:

Մի պառավ մոծակ խորհուրդ տվեց արջին հանդիստ թողնել:

— Թող պառկած մնա, յերբ քունը կառնի՝ կվերկենա ինքը
կգնա:

Բայց նրա վրա մոծակներն այնպես հարձակվեցին, վոր խեղճը
հազիվ կարողացավ թափնվել:

— Գնա՛նք, մի՛ վախենաք...—ամենից շատ բղավում էր Մո-
ծակ Մոծակյանը. մենք նրան ցույց կտանք...

Մոծակները թռան Մոծակ Մոծակյանի յետևից: Թռչում էյին
ու տղղում, մինչև անգամ իրենք էլ սարսափում իրենց ձայնից:
Յերբ մոտեցան, տեսան՝ արջը անշարժ պառկել է:

— Յես այդպես էլ կարծում էյի, խեղճը ահից մեռել է...
— պարծեցավ Մոծակ Մոծակյանը, — մինչև անգամ մեղքս գալիս է,
տեսեք ի՛նչ ահագին արջ է...

— Մեռած չե, քնած է,—ծվվաց մի փոքրիկ մոծակ, վորը
թռել էր արջի քթի մոտով ու քիչ էր մնացել, վոր կուլ գնար
քթածակովը:

— Ա՛յ դու անամո՛թ. այ անխիղճ... —ծվվացին բոլոր մոծակ-
ները միաբերան ու մի սոսկալի աղմուկ բարձրացավ:—Հարյուր

մոծակ ճխել է, հարյուր մոծակ կուլ տվել, իսկ ինքը քնել,
կարծես բանից խաբար չի...

Իսկ բրդոտ Գոթոթը քնել էր ու քթովը շվվացնում...

— Նա քնած է ձկանում,—բղավեց Մոծակ Մոծակյանը ու
թռավ արջի վրա:—Ա՛յ, հիմա յես նրան ցու՛յց կտամ...

— Ե՛յ, քեռի՛, հերիք է քնած ձկանաս:

Նա թռավ թե չե՛ իր քիթը խրեց արջի քթածակը: Քոթոթը ցա-
վից վեր թռավ, թաթերով քիթը ճանկեց, բայց Մոծակ Մոծակյանը
արդեն ծլկվել էր:

— Ի՞նչ է, քեռի, դուր չեկա՞վ,—ծվվաց Մոծակ Մոծակյանը
արջի գլխավերևից,—հեռացի՛, թե չե՛ վատ կլինի... Յես՝ Մոծակ
Մոծակյանս—յերկար քթանիս—հիմի յես մենակ չեմ. յեկել ենք
տնով տեղով՝ ամբողջ ցեղով. վո՞նց պիտի մեզ դիմանաս: Հեռացի՛ր,
ասում եմ, քեռի՛...

— Իսկ յես գնացողը չե՛մ,—բղավեց արջը՝ կանգնելով յետևի թաթերի վրա,— յես ձեզ բոլորիդ կշարդեմ...

— Ե՛, քեռի՛, իզուր ես պարծենում...

Նորից թռավ Մոծակ Մոծակյանը և կալավ արջի ուղղակի աչքին։ Արջը ցավից մոռաց, թաթով տրորեց մոուլթը, բայց էլի թաթովը բան չընկավ, ու քիչ եր մնացել, վոր յեղունկով իր աչքը հաներ։ Իսկ Մոծակ Մոծակյանը պտույտ եր գալիս արջի ականջի շուրջը և ազդում։

— Յես քեզ կուտե՛մ, յես քեզ կուտե՛մ, քեռի...

Քոթոթն ել չհամբերեց։ Նա պոկեց ծառի մի մեծ ճյուղ և սկսեց մոծակներին թակել։ Թակում եր՝ ինչքան թևերումը ուժ կար... Թակեց, թակեց, մինչև վոր հոգնեց, բայց վոչ մի մոծակ

սպանել չկարողացավ, բոլորը պտավում, ազտղում եյին նրա շուրջը։ Այն ժամանակ Քոթոթը վերցրեց մի մեծ քար ու գցեց մոծակների վրա,—ելի բան դուրս չեկավ։

— Հը՛, կարողացա՞ր մի բան անել, քեռի, — ծվվաց Մոծակ Մոծակյանը։ Իսկ յես՝ միևնույն ե՛ քեզ կուտեմ, յեթե չհեռանաս։

Քոթոթը շարունակ կովում եր մոծակներին հետ. սառսիկ աղմուկ եր։ Արջի մոնչոցը հեռվից լսվում եր։ Իսկ ինչքան ծառեր պոկեց, ինչքան քարեր շարտեց... Արջը շարունակ աշխատում եր խփել Մոծակ Մոծակյանին։ Նա արջի ականջի մոտովը հենց անց եր կենում թե չե՛ արջը թաթը գցում եր նրան բռնելու, բայց բան չեր դուրս գալիս. իզուր տեղը իր մոուլթն եր արնոտում։

Վերջապես Գոթոթը ուժից ընկավ: Նա նորից յետևի թաթերի վրա նստեց, փնչաց ու մտածեց մինոր բան անել.—«արի՛ թավալ տամ խոտերի մեջ, վոր մոծակների թագավորութունը միանգամից գետնին հավասարեցնեմ»: Գոթոթը թավալ տվեց, թավալ տվեց, բայց դրանից ել բան դուրս չեկավ, միայն ինքը ավելի հոգնեց: Այն ժամանակ արջը մոռթը թագցրեց մամուռների մեջ,—դրանից ավելի՛ վատ յեղավ: Մոծակները կպան րըջի պոչին: Ես անգամ սաստիկ կատաղեց արջը.

— Կացե՛ք, հիմա ձեզ ցույց կտամ,—մոնչաց նա աֆսախ, վոր հինգ վերստի վրա ձայնը լսվեց:—Յես ձեզ ցույց կտամ... յես... յես... յես...

Մոծակները յետ քաշվեցին ու սպասում եյին, թե ի՞նչ կարող ե լինել: Իսկ Գոթոթը բարձրացավ ծառը, նստեց ամենահաստ ճյուղին և սկսեց բղավել.

— Ապա, կարող եք՝ մո՛տ յեկեք... կշարդե՛մ ձեր բոլորիդ քթերը...

Մոծակները սկսեցին ղիլ ձայնով ծիծաղել, ու թափվեցին արջի վրա արդեն բոլորը միտսին: Տղզում, պտույտ են գալիս, մըտնում արջի քիթը... Արջը պաշտպանվում եր հա պաշտպանվում: Նա կուլ տվեց մի հարյուր մոծակ, հազաց ու ենպես ուժով ցած ընկավ ճյուղից, վոնց վոր մի գունդ... բայց ելի վեր կացավ, քորեց ցաված կողքը, ու ասաց.

— Հը, վո՞նց եք. տեսա՛ք ինչ շնորհքով ցած թռա ծառից...

Մոծակները ավելի սկսեցին ծիծաղել, իսկ Մոծակ Մոծակյանը ելի իրն եր կրկնում.

— Յես քեզ կուտե՛մ... յես քեզ կուտե՛մ...

Արջը բոլորովին ուժից ընկավ, բայց ամաչում եր ճահճից հեռանալ: Նստեց յետևի թաթերի վրա ու սկսեց աչքերը տրորել: Նրան դժվար դրությունից հանեց գորտը: Նա դուրս պրծավ քարի տակից, նստեց յետևի թաթերի վրա ու սասց.

— Քոթոթ, ինչո՞ւ իդուր տեղը քեզ անհանգստացնում ես: Ուշագրություն մի դարձյուռ այդ անսլիտան մոծակներին: Չարժի...

— Ի հարկե չարժի,—ուրախացավ արջը,—յես հենց ենպես... ապա թող փորձեն դրանք իմ բունը գալ,—յես... յես...

Քոթոթը շուռ յեկավ՝ ու եդ եր—սկսեց փախչել ճահճից, իսկ յերկար քթանի Մոծակ Մոծակյանը ընկավ յետևիցն ու ճչում եր.

— Բռնե՛ք, հե՛յ, բռնե՛ք, արջը փախչում ե... բռնե՛ք...

Հավաքվեցին բոլոր մոծակները, խորհուրդ արին ու վորոշեցին.—«Չարժի՛, թող գնա կորչի,—ճահճը հո մե՛զ մնաց»:

Վ Ե Ր Չ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

ԼՈՒՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ՝

1. ՆԵՎԵՐՈՎ.—Ի՞նչպես եյին ապրում տիկնիկները:
2. ՄԱՄԻՆ-ՍԻՔԻՐՅԱԿ.—Արջի և մոծակի մասին:
3. ԿՈՒՊՐԻՆ.—Յերկրի խորքերում:
4. ՈՐԼՈՎԻՑ.—Ճամբորդություն այնրոպանով:
5. ՈՐԼՈՎԻՑ.—Կուզկա-քիմիկոսը:
6. ԿՐԱՎՉԵՆԿՈ.—Թե ինչպես Սաքոն կարմիր-բանակային ղարձավ:
7. ՖՈՔՍ.—Միսիստր մեկ ժամով:

ՏՊԱԳՐՎՈՒՄ ԵՆ՝

8. ԽԼԵՔՆԻԿՈՍ.—Կարմրամորթները:
9. ՌԻԺԿՈՎ.—Պատանի պիտները:
10. ԱՂԱՅԱՆ Դ.—Հեքիաթներ:

ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

Լույս են տեսել.

ԼԵՆԻՆ.—Պատգամներ յերիտասարդության.

ՍՈՑԻԱԼԱԳԱԿԱՆ ՀԱՐՔ

Լույս են տեսել.

ՍՏԱԼԻՆ.—Գյուղացիական հարց.

Ն. ԵԼԻՉՍՐՈՎ.—Ի՞նչ վերջեց կուսակց. XIV համագումարը:

ԿԼԱՐԱ ՅԵՏԿԻՆ.—(Կենսագրությունը).

ԳՅՈՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

Լույս են տեսել.

ԼԻՎԻՆՍԿԻ.—Գյուղատնտեսական հարկ.

ՊՈՐՅԱՊՈԼՍԿԻ.—Աստծու կամքը թե՞ գյուղատն. գիտությունը.

ՅԱԶԼԻՅԿԻ.—Մարդկային բնակարանի պատմությունը.

ՎԼԱՍՈՎ.—Հողի մշակումը յերաշտի ժամանակ.

ԴՄԻՏՐՅԵՎԱ.—Տգիտությունը և սնահավատությունը.

ԳՈՒԳԼԻՆ.—Փորոզ փայտից մինչև տրակտոր:

Լ. ԻՅՈՉԵՖՈՎԻՉ.—Գեղ կանգնի գերան կկտրի (կոռպեր. մասին).

ԲՐԱՆՍՔՈՒՐԳ.—Ընտ. կենդանիների վար. հիվանդութ.

ՍԿՈՄՐՈՐՈՒՆՈՎ.—Լին ոգնությունը հիվանդ կենդան.

ԿՐԱՎՉԵՆԿՈ.—Թե ինչպես կարելի յե գյուղում ելեքտրականություն անցկացնել.

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳՐԱԳԱՐԱՆ

Լույս են տեսել.

ՍԵՄԱՇԿՈ.—Թոքախտ.

ՍՊԵՐԱՆՍԿԻ.—Մոր ալբերենարանը.

ԲՐՈՆՆԵՐ.—Վեներական ախտեր.

ԳԻՆՍՔՈՒՐԳ.—Յերեխ. վարակիչ հիվանդութ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐՈՑԻ ԳՐԱՀԱՐՔ

Լույս են տեսել.

ԵՍԻՊՈՎ.—Գյուղացիության պահանջները և խորհրդ. դպրոցի ծը-
րագիրը.

ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ.—Լենինի պատգ. ժող. լուս. մասին.

ՏՅՈՒՐՅԱԿՈՒԼՈՎ.—Ազգային հարցը և դպրոցը.

ԺԱՎՈՐՈՆԿՈՎ.—Հասարակագիտությունը I աստ. դպրոցում.

ԿՐԱՎՉԵՆԿՈ.—«Թե ինչպես Սաքոն կարմիր բանակա-
(մանկ.-միջին և բարձր հաս.)».

ՖՈՒՍ.—«Միսիստր մեկ ժամով».

պատմ.

ՈՐԼՈՎԵՅ.—«Ճամբորդութիւնն այերոպլանով» (մանկակ., պատկերազարդ., միջ. հասակ):

ՄԱՄԻՆ-ՍԻՐԻՅԱԿ.—«Մոծակի և արջի մասին» (մանկ., պատկերազարդ.):

ԿՈՒՊՐԻՆ.—«Յերկրի խորքերում», (մանկ., պատկերազարդ., միջ. և բարձր հասակ):

ՌՈՒԴԵՆ.—Պիտներ, պահպանիր առողջութիւնդ.

ՈՐԼՈՎԵՅ.—Քիմիկոս կուզկան. (մանկ., պատկերազարդ., միջ. և բարձր հասակ):

ՆԵՎԵՐՈՎ.—Խնչպես եյին ապրում տիկնիկները (մանկական, պատկերազարդ.):

ԲԵԼԼԵՏԻՍՏԻԿԱ

Լույս են տեսել

Մ. ԳՈՐԿԻ.—Պատկերներ.

Ա. ՍԵՐԱՖԻՄՈՎԻՉ.—Պատկերներ.

ԳԻՆԸ 15 ԿՈՊ.

891. 715

1/-22